

בבית המשפט העליון

על"ע 8536/07

בפני : כבוד השופטת א' פרוקצ'יה
כבוד השופט ח' מלצר
כבוד השופט ע' פוגלמן

המערער : הועד המחוזי של לשכת עורכי הדין בתל אביב יפו

נגד

המשיב : עו"ד שלומי הלברשטט

ערעור על החלטת הועד המרכזי בבית הדין המשמעתי
הארצי מיום 17/09/2007 בבד"א 28/07

תאריך הישיבה : ו' באדר א' התשס"ח (12.02.08)

בשם המערער : עו"ד עמוס ויצמן

בשם המשיב : עו"ד אסנת ברתור

פסק-דין

השופט ח' מלצר:

1. בפנינו ערעור על פסק דינו של בית הדין המשמעתי הארצי של לשכת עורכי הדין (להלן: בית הדין הארצי) בעניינו של המשיב (להלן: פסק הדין). בגדר פסק הדין הוחלט להשית על המשיב עונש של ארבע שנות השעיה על תנאי מלשכת עורכי הדין, זאת לאחר שהמשיב הורשע בהליך פלילי בעבירות סמים. המערער משיג בפנינו על קולת העונש שנגזר בפסק הדין ועותר להחמתו, בשים לב לנסיבות המקרה ולמדיניות הענישה המשמעטית, שראוי לנקוט אותה, לגישתו, כלפי עורכי הדין שהורשעו בעבירות סמים.

בפתח הדברים נביא את הנתונים הצריכים להכרעה.

2. המשיב הורשע בבית משפט השלום בכפר-סבא (כב' סגן הנשיא, השופט ח' 7(א), על פי הודאתו, בעבירות של החזקת סם מסוכן לצריכה עצמית וגידול סם מסוכן – בניגוד לסעיפים 7(א), 7(ג) סייפא ו-6 לפקודת הסמים המסוכנים [נוסח חדש], התשל"ג-1973 (להלן: הפקודה), בהתאמה. על פי עובדות כתב האישום, שהמשיב הודה בהן, הוא החזיק לצריכה עצמית בחדר העבודה שבביתו סם מסוכן מסוג קנבוס במשקל 25.68 גרם נטו, וכן גידל בלא היתר בחצר ביתו צמח מסוג קנבוס במשקל של 5,480 גרם ובמחסן ביתו צמח מסוג דומה במשקל של 3,420 גרם. התביעה והמשיב הסכימו כי משקלם הגבוה יחסית של גידולי הסם כללו את משקל הצמחים: הגבעולים והפרחים יחד עם השורשים והענפים (הגם שאין חולק כי על פי הפקודה – הצמח כולו מהווה "סם מסוכן").

במסגרת הרשעתו, המשיב הודה גם בכך שהשתמש בסם מסוג קנבוס במשך כשלוש שנים, לטענתו – על רקע בעיות שהתגלו בחיי המשפחה שלו. בתקופה האמורה ייצג המשיב לקוחות בתיקים פליליים, לרבות בתיקי סמים, ואף קיבל לטיפולו תיקים מהסנגוריה הציבורית. באותו פרק זמן המשיב אף פעל בהתנדבות במסגרות שונות, ביניהן כאלה שעסקו בלחימה בתופעת השימוש בסמים באוכלוסיית הנוער.

בעקבות הרשעתו של המשיב כנ"ל – נגזר עליו, בתאריך 28.6.2006, עונש של שנת מאסר על תנאי, כשהתנאי הוא שהמשיב לא יעבור עבירה בניגוד לפקודה, במשך שלוש שנים. כן חויב המשיב בקנס כספי בסך 10,000 ש"ח.

3. בעקבות ההרשעה ולאחר שזו הפכה חלוטה, פנה המערער לבית הדין המשמעתי המחוזי של לשכת עורכי הדין בתל-אביב-יפו (להלן: בית הדין המחוזי), וביקש לגזור על המשיב עונש של עשר שנות השעיה בפועל מלשכת עורכי הדין, וזאת בהתאם לסעיף 75 לחוק לשכת עורכי הדין, התשכ"א-1961 (להלן: החוק), המורה בחלקיו הרלבנטיים, כדלקמן:

"עורך דין שהורשע בבית משפט ... בפסק סופי בשל עבירה פלילית, רשאי בית דין משמעתי מחוזי, על פי בקשת קובל, להטיל עליו אחד הענשים האמורים בסעיף 68, אם מצא שבנסיבות הענין היה בעבירה משום קלון".

בנוסף, ביקש המערער כי המשיב יושעה זמנית מלשכת עורכי הדין, בהתאם לסעיף 78(ב) לחוק.

4. בית הדין המחוזי קבע כי בעבירות בהן הורשע המשיב יש משום "קלון", כמשמעותו של מונח זה בסעיף 75 לחוק. באשר לעונש המשמעותי, הוסכם על חברי בית הדין כי יש להטיל על המשיב ארבע שנות השעיה מלשכת עורכי הדין, אך הדעות נחלקו בנוגע לשאלה האם ראוי כי חלק מתקופת ההשעיה האמורה תהיה בפועל, או שמא ניתן להסתפק בהשעיה על תנאי: אב בית הדין, עו"ד אריה מוסקונה, סבר כי יש להטיל על המשיב 15 חודשי השעיה בפועל, והיתרה על תנאי. לעומת זאת, עו"ד נעם שילן סבר כי אין להטיל על המשיב עונש השעיה בפועל, ואילו עו"ד רוני גולן היה בדעה כי מתוך ארבע שנות ההשעיה, ראוי כי שנתיים ומחצה יהיו בפועל, והיתרה (שנה ומחצה) תהיה על תנאי. משנחלקו דעות חברי בית הדין כאמור לעיל – נקבע, בהתאם לסעיף 69 לחוק, כי יראו את עו"ד גולן כאילו הצטרף לדעתו של אב בית הדין, עו"ד מוסקונה. כפועל יוצא מכך, הוטל על המשיב עונש של ארבע שנות השעיה, מתוכן 15 חודשי השעיה בפועל, והיתרה על תנאי, שלא יורשע במשך שלוש שנים בעבירת משמעת על פי החוק, שבנסיבותיה יהיה קלון. עוד נקבע, כי ריצוי העונש יחל רק לאחר שפסק הדין יהפוך לחלוט.

5. על פסק דינו של בית הדין המחוזי ערערו שני הצדדים: המערער השיג על קלות העונש, ואילו המשיב סבר כי העונש שהוטל עליו היה קשה יתר על המידה. בית הדין הארצי קיבל בדעת רוב (עורכי הדין: דורון סטריקובסקי ואילן דטאו) – את ערעורו של המשיב, וביטל את רכיב ההשעיה בפועל שנגזר עליו, כנגד דעתו החולקת של אב בית הדין (עורך הדין מיבי מוזר), שסבר כי יש להשאיר על כנו את פסק דינו של בית הדין המחוזי. תוצאת פסק הדין היתה איפוא כי על המשיב יוטלו ארבע שנות השעיה, כולן על תנאי וכי עונש זה יבוצע כאשר פסק הדין יהפוך לחלוט (זאת מכח הוראת סעיף 72 לחוק, כנוסחו אז).

מכאן הערעור שלפנינו, אותו הגיש הועד המחוזי של לשכת עורכי הדין בתל אביב.

6. המערער טוען כי נוכח חומרת העבירות בהן הורשע המשיב – ראוי להרחיקו מחברות בלשכת עורכי הדין לתקופה של עשר שנים, אם לא לצמיתות על דרך של הוצאה מן הלשכה (בהעלאת חלופה אחרונה זו – ראינו משום "הרחבת חזית",

בהשוואה למה שביקש המערער עצמו בערכאות דלמטה ולכן לא ראינו להתירה). המערער נימק את ההחמרה המתבקשת, לשיטתו, בענישה המשמעתית כאן – בצורך שלא לשלוח מסר מקל מדי לקהילת עורכי הדין ולציבור הכללי ביחס לעורך דין שהורשע בעבירות סמים. עוד מפנה המערער לנסיבות של ביצוע העבירות, כפי שתוארו בפסקה 2 שלעיל, וטוען כי באלה יש כדי להעיד על חומרת המעשים, המחייבים הכבדה בענישה המשמעתית.

המשיב סומך ידיו, לעומת זאת, על דעת הרוב בפסק דינו של בית הדין הארצי, ומבקש שנימנע מלהתערב בתוצאה שנקבעה.

7. לאחר ששמענו את באי-כוח הצדדים הצענו להם לבוא בדברים – בהתחשב בהערות שהשמענו בדיון – כדי לנסות ולהגיע להסדר מוסכם ביחס לעונש. לאחר זמן מה הודע לנו כי המגעים בין הצדדים לא צלחו ולפיכך נתבקשנו להידרש לערעור לגופו. בכך אעסוק מיד בסמוך.

דיון והכרעה

8. לאחר בחינה של טענות הצדדים ועיון בחומר שהוגש לנו על ידם – הגעתי למסקנה כי אם תישמע דעתי, דין הערעור – להתקבל בצורה חלקית, כך שעל המשיב יוטל עונש של השעיה מלשכת עורכי הדין, לתקופה של 48 חודשים, מתוכם 15 חודשי השעיה בפועל והיתרה על תנאי – הכל כמפורט בפסקה 20 שלהלן (ובמתכונת שהוצעה על-ידי אב בית הדין הארצי, עו"ד מיבי מוזר, בחוות דעת המיעוט שלו בפסק דין, נשוא הערעור).

עתה אביא את הנימוקים שהובילוני למסקנה זו.

מטרות הענישה המשמעתית

9. נקודת המוצא לדיון תתבסס על העקרונות העומדים ביסוד הענישה המשמעתית של עורכי דין. עקרונות אלו יתוו את הדרך לבחינת המקרה המיוחד של הענישה המשמעתית הראויה בנסיבות של הרשעת עורך דין בעבירות סמים לשימוש

עצמי. נציין כי לא נדרשנו פה לסוגיה בדבר התקיימות התנאי של היות העבירות בהן הורשע המשיב – כאלה שיש עימן קלון, שהרי הדבר נקבע על ידי הערכאות דלמטה, והמשיב – בדין – לא ערער על קביעה זו. בהקשר זה יפים דבריו של השופט (כתוארו אז) א' ברק ב-על"ע 2579/90 הוועד המחוזי של לשכת עורכי הדין בתל אביב-יפו נ' פלוני, פ"ד מה(4) 729, 734 (1991); להלן: עניין פלוני), בקובעו כך:

"מהיות עורך הדין חלק מהמערכת המשפטית, ומהיותו עזר כנגד בית המשפט במלאכתו השיפוטית, עליו להיות נאמן לחוקי המדינה ולגלות רמה מקצועית ואתית ההולמת את המקצוע וגם את האמון שהלקוח, בית המשפט והציבור נותנים בעורך הדין. על-כן עבירה על חוקי המדינה, המעידה על זלזול וחוסר כבוד של עורך הדין כלפי החוק, ניתן לראותה כעבירה שיש עמה קלון; עבירה - המעידה על אופי פגום או על היעדר שליטה ביצרו או על תפיסה אתית מעוותת של תפקוד עורך הדין והחוק בחברה - ניתן לראותה כעבירה שיש עמה קלון".

ראו גם: גבריאל קלינג אתיקה בעריכת דין 513-518 (2001); (להלן: קלינג)).

10. בעבר נפסק כבר לא אחת, כי הענישה המשמעתית באה לשרת תכליות שונות מאלו הכרוכות, ברגיל, בענישה הפלילית. כדברי השופט (כתוארו אז) א' ברק: "אדם שהורשע בביצוע עבירה פלילית זוכה לעונשו מידי אותו בית-משפט שהרשיע אותו ... אין תפקידה של לשכת עורכי הדין להטיל על עורך דין שחטא, עונש נוסף בשל היותו באותה עת חבר הלשכה" (עניין פלוני, בעמוד 733; כן ראו: על"ע 3467/00 הוועד המחוזי של לשכת עורכי-הדין בתל-אביב-יפו נ' צלטנר, פ"ד נו(2) 895, 900 (2002) (להלן: עניין צלטנר)). במרכז הענישה המשמעתית עומדת איפוא בחינת הדופי המוסרי שדבק במעשי האדם, העלול לפסול אותו – לתקופה מסוימת, או לצמיתות – מלעסוק במקצוע עריכת הדין (ראו: עניין צלטנר, בעמוד 900; על"ע 6251/06 הוועד המחוזי של לשכת עורכי הדין בתל-אביב-יפו נ' דוידוביץ' (לא פורסם, 8.7.2010), בפסקה 10 (להלן: עניין דוידוביץ')).

באשר לתכליות הענישה בתחום זה, ניתן לצייר את הענישה המשמעתית כפועלת בשני "מעגלי השפעה" עיקריים: ב"מעגל" הקרוב לעורך הדין, הענישה המשמעתית מטרתה – שמירה על לקוחותיו הפוטנציאליים של עורך הדין, מפני הסיכונים הכרוכים ברכישת שירותיו של עורך דין שכשל (ראו: עניין צלטנר, בעמוד 900). אך הענישה המשמעתית פועלת את פועלה גם ב"מעגלים" רחוקים יותר מעורך הדין הפרטני שהורשע. ככזו היא מוכוונת כלפי כלל ציבור עורכי הדין וכלפי הציבור

הרחב, כצרכן של שירותי משפט, כמכלול: "הסנקציה המשמעתית מטרתה שמירה על רמת המקצוע ועל האמון שרוחש הציבור בכלל, ומערכת המשפט בפרט, לציבור עורכי הדין" (ראו: עניין פלוני, בעמוד 733; על"ע 11744/04 זיו נ' הוועד המחוזי של לשכת עורכי הדין בתל-אביב-יפו (לא פורסם, 8.8.2005); עניין דוידוביץ', בפסקה 10). בכך, מעבר להרתעה שמושגת בענישה המשמעתית, עיקרה של הסנקציה המשמעתית טמון בשליחת מסר כללי מטעמו של ציבור עורכי הדין, שיש בו משום הוקעת ההתנהגות הפלילית, שיש עימה קלון. כפי שציינה חברתי, השופטת א' פרוקצ'יה, בעניין צלטנר: "עונשי משמעת הינם ביסודם אמצעים שנועדו להגן על המערכת המקצועית שהנאשם נמנה עליה, על דמותה הראויה ועל האמון והאמינות שהיא מקרינה כלפי הציבור הרחב וכלפי ציבור הלקוחות הנזקק לה במיוחד" (שם, בעמוד 900; כן ראו: על"ע 3866/95 ברזל נ' הוועד המחוזי של לשכת עורכי הדין בתל-אביב-יפו, בפסקה 6 (לא פורסם, 5.3.1998)).

בשים לב לאמות המידה שצוינו לעיל – נפנה עתה לבחון את סטנדרט הענישה הראוי, במקרים שבהם הורשע עורך דין בעבירות סמים הכרוכות בשימוש עצמי.

רף הענישה המשמעתית הראוי בגין הרשעה של עורך דין בעבירות סמים הכרוכות בשימוש עצמי

11. על תופעת השימוש בסמים בישראל באופן כללי נתן בית משפט זה את דעתו לא פעם. כך, לדוגמה, ציין השופט (בתוארו אז) מ' חשין, באחת הפרשות: "נגע הסמים פשט ופשה בארצנו כמגפה. ככל שידיעתנו מגעת, חלה בשנים האחרונות עלייה של-ממש בשיעור המשתמשים בסמים..." (ע"פ 6029/03 מדינת ישראל נ' שמאי, פ"ד נח(2) 734, 737 (2004)), ובמקום אחר: "מלחמת החורמה בעברייני סמים נמשכת והולכת. מלחמה קשה היא, מלחמה ארוכה, והיא כמלחמת ישראל בעמלק" (ע"פ 4998/95 מדינת ישראל נ' גומז-קרדוסו, פ"ד נא(3) 769, 787 (1997)). במסגרת זו, אף בתי המשפט נרתמו לנסיונות שנעשים כדי להדביר את התופעה (בעיקר בתחום של סחר בסמים). השופט י' קדמי התבטא בנושא זה כך: "נגע הסמים אוכל באוכלוסיה שלנו בכל פה; והחברה הכריזה עליו מלחמת חורמה ומצפה שהענשים שיגזרו על ידי בתי המשפט בשל עבירות סמים ישתלבו במאבק הכולל להדברת הנגע" (ע"פ 966/94 אמזלג נ' מדינת ישראל (לא פורסם, 10.12.1995)).

אכן, הדברים שלעיל נאמרו בעיקר בתחום של הסחר בסמים; אף המחוקק קבע, במסגרת סעיף 7(ג) לפקודה, כי אין דינו של מי שהחזיק בסם מסוכן למטרות של צריכה עצמית, כדינו של אדם שהתכוון לסחור בסם. ברם, יש לזכור כי גם החזקה בסמים לצורך שימוש עצמי – הינה עבירה פלילית, שהעונש בצידה יכול להגיע עד שלוש שנות מאסר (ראו: סעיף 7(ג) סייפא לפקודה). למותר לציין, כי מדיניות התביעה בישראל מגלה תקיפות כלפי עבירה זו, והיא איננה נתפסת כעבירה "פעוטת-ערך" (ראו: הנחיה 4.1105 להנחיות היועץ המשפטי לממשלה: "מדיניות התביעה – סמים: אחזקה ושימוש לצריכה עצמית", בפסקה 5). הדברים האמורים מקבלים משנה תוקף כאשר עסקינן – כמו במקרה שלפנינו – לא רק בעבירה של החזקה, אלא גם בעבירה של גידול הסם המסוכן ללא היתר (אף אם הגידול נעשה, כטענת המשיב, באותן הנסיבות, דהיינו למטרות שימוש עצמי), שכן עבירה זו הינה עבירה המסווגת ברף הגבוה של עבירות הסמים, וככזו היא נושאת עימה עונש מאסר מירבי של עשרים שנים (ראו: סעיף 6 לפקודה).

12. סבורני כי כאשר אנו מגיעים בעקבות הרשעה של עורך דין בעבירות הנ"ל – לתחום המשמעותי, שבו, כאמור, שליחת המסר המוקיע מקבלת משנה חשיבות – יש מקום לראות אף בעבירות אלה, ככל שהן כרוכות בשימוש עצמי, כפעילות שבצידה יש לקבוע עונש משמעותי משמעותי, שיתבטא, על דרך הכלל, בתקופת השעיה בפועל. אין צורך לומר כי הרשעה של עורך דין בעבירות של סחר בסמים – תחייב החמרה מהותית נוספת עד כדי הוצאה מן הלשכה במקרים המתאימים.

במה דברים אמורים בקביעת ההנחיה הנ"ל? כפי שהובהר – הענישה המשמעותית מעסיקה עצמה, בין היתר, בחומרה המוסרית של המעשים שיש עימם קלון. מטרתו של ההליך המשמעותי לשמש, בין היתר, כלי עבור קהיליית עורכי הדין, בשיח הנורמטיבי שמתנהל בינו לבין הציבור הרחב. באמצעות הענישה המשמעותית אמור להתחדד המסר כי פעילות פלילית שיש בצידה קלון – מגונה היא. ההחזקה בסמים, או השימוש העצמי בהם (שלא לדבר על סחר בסמים) – בהחלט נופלים לקטגוריה זו. אסביר: עורך הדין משמש, בין היתר, כקצין של בית המשפט (Officer of the Court). מוטלת עליו החובה לעזור לבית המשפט "לעשות משפט" (ראו: סעיף 54 לחוק. עיינו: עניין פלוני, בעמוד 734; קלינג, 360-372). "מעמד זה", כך נפסק, "מחייב את עורך הדין להתנהגות ללא רבב בכשירותו כאדם פרטי, שכן גם התנהגות פסולה מחוץ למסגרת תפקידו עלולה להכתים את מעמדו המקצועי, ויחד עמו, את המערכת המקצועית כולה" (עניין דוידוביץ', בפסקה 10; עניין צלטנר, בעמוד 901). מכאן, שפגיעה בחוק על ידי עורך דין, ובמיוחד פגיעה שיש בה דופי משמעותי, כמו הפגיעה,

נשוא הליך זה – הינה חמורה, ואין לסבול אותה (עיינו גם: על"ע 8280/05 הוועד המחוזי של לשכת עורכי הדין בתל-אביב-יפו נ' שלם, בפסקה 6 (לא פורסם, 7.12.2005) (להלן: עניין שלם)).

סיכום ביניים מלמד איפוא כי ההחזקה, או השימוש העצמי בסמים מסוכנים (שלא לדבר על סחר) – אינם מתיישבים עם חובותיו של עורך הדין כלפי מערכת המשפט, כלפי קהיליית עורכי הדין, שעליה הוא נמנה, וכלפי הציבור. יתרה מכך: המדובר בפעילות שיש בינה ובין התנהגות נורמטיבית מתבקשת של עורך דין – תהום עמוקה, שלא ניתן לגשר עליה. פגיעה זו מקבלת, איפוא, ביטוי מובחן בתחום המוסרי-משמעותי, וזאת מעבר להפרה הבוטה והברורה של החוק הפלילי המקופל בה (עיינו: קלינג, 517-513). אין זה ראוי, על כן, כי עורך דין שהורשע בעבירות סמים ימשיך בפעילות סדירה כעורך דין, בלא תקופה של השעיה מהותית בפועל (שאורכה היא, בין השאר, פונקציה של סוג העבירה בה הורשע).

בשולי הדברים אציין כאן כי גם בארה"ב נשמעים קולות הקוראים להחמרה משמעותית בענישה המשמעתית של עורכי דין שהורשעו בהחזקת סמים לשימוש עצמי (שלא לדבר על סחר) – זאת כדי להגן על הציבור הרחב, להשיג הרתעה ולשמור על תדמיתו המכובדת של המקצוע בכלל, וכגורם שחלקו רב בקיום שלטון החוק בפרט. ראו: Timothy G. Bartlett "Just Say No to A Double Standard For State's Attorneys in South Dakota" 40 SOUTH DAKOTA L. REV. 262 (1995); Blane Workie "Chemical Dependency and the Legal Profession: Should Addiction to Drugs and Alcohol Ward Off Heavy Discipline?" 9 GEORGETOWN JOURNAL OF LEGAL ETHICS 1357 (1996); Deborah L. Rhode, David Luban LEGAL ETHICS 843-846 (3RD Ed., 2001); Geoffrey C. Hazard, Jr., Susan P. Koniak, Roger C. Cramton, George M. Cohen THE LAW AND ETHICS OF LAWYERING 849, 1146-1148 (4TH. Ed., 2005).

ודוק: אינני מקבל את הטענה, הנשמעת לעתים, כי יש להבחין לעניין זה בין ההחזקה והשימוש בסמים "קלים" לבין ההחזקה והשימוש בסמים "קשים" (הבחנה זו יש לה מקום, כידוע, בתחום הענישה הפלילית, בין היתר, על מנת להעניק למשתמשים "קלים" סיכוי להשתקם). מבלי להיכנס לעובי הקורה בנושא זה, אציין פה כי המחוקק ראה לנכון לכרוך לענייננו בכפיפה אחת את צמח הקנבוס, שאותו גידל ובו החזיק המשיב כאן, ביחד עם סמים שנחשבים "קשים" יותר, בגדר ההגדרה של המונח "סם מסוכן", כהגדרתו בפקודה (ראו: בחלק א', סימן א' לתוספת הראשונה לפקודה, וכן בהגדרת המונח "סם מסוכן", בסעיף 1 לפקודה). הנחייתו זו של המחוקק מדריכה

אותנו כי ככלל אין לבצע הבחנה בין סם לסם לעניין הרשעה משמעתית, האמורה להוביל להשעייה בפועל – ולא אוסיף (השוו גם ל-ע"פ 170/07 מטיס נ' מדינת ישראל (לא פורסם, 19.11.2007); דנ"פ 10402/07 מטיס נ' מדינת ישראל (לא פורסם, 29.1.2008)).

13. את האמור לעיל יש לסייג, במידת מה, נוכח העובדה כי הענישה המשמעתית, כמו הענישה הפלילית, נושאת אופי אינדיבידואלי. מטבע הדברים, משמעות הדבר היא כי ראוי שנסיבות של כל מקרה ומקרה יגזרו את הענישה המשמעתית הראויה, בשים לב למכלול גדול של משתנים, וביניהם: היקף העבירה (מבחינת משך הזמן וכמות הסם), דרך השימוש בסם (גידול, או החזקת הסם, או שימוש עצמי, בשונה, כמובן, מסחר כאמור לעיל), השפעת השימוש בסם על איכות העבודה המקצועית של עורך הדין, הפגיעה בלקוחותיו, נסיבותיו האישיות של עורך הדין ועוד. הנה כי כן, דברים אלה עומדים בצד הקביעה שהיחס המשמעי אל עבירות של החזקת סם או גידולו, אף למטרות שימוש עצמי – איננו צריך להיות ככלל על הצד המקל. עם זאת אין בכך כדי לשלול את קיומן האפשרי של נסיבות מיוחדות, המצדיקות, לעיתים, חריגה מן הכלל.

טרם שנחיל את מסקנות דיוננו על נסיבות המקרה דנן, ניתן את דעתנו – בקצרה – לשאלה העקרונית בדבר התערבותו של בית משפט זה בהכרעותיו של בית הדין הארצי.

מדיניות ענישה, אחידות בענישה והתערבות בהכרעות של בית הדין המשמעתי הארצי

14. הענישה המשמעתית של עורכי דין מסורה – כשיטה – לבתי הדין המשמעתיים של הלשכה. בתי דין אלו הם המופקדים – כעניין שבשגרה – על שמירת כללי האתיקה ההולמים לעורכי דין (עיינו: על"ע 9/89 יובל נ' הוועד המחוזי של לשכת עורכי הדין בבאר-שבע, פ"ד מד(1) 705, 709 (1990); להלן: עניין יובל); ראו גם: עניין צלטנר, בעמוד 904; עניין דוידוביץ', בפסקה 15). בזאת גילה המחוקק את דעתו שראוי כי בתי הדין: "הם שיסללו את שביל המותר בהליכותיהם של עורכי הדין ויבהירו בפסיקתם את גבולותיו של שביל זה, ורק במקרים שבית המשפט יגיע למסקנה, שהיו חריגות בהתוויתן של גבולות אלה על ידי בתי הדין, לחומרה או לקולא, יאמר את דברו" (עניין יובל, בעמ' 705). הנה כי כן לכלל האמור קיימים גם סייגים, ובהתקיים תנאיהם – בית משפט זה יתערב בהכרעותיהם של בתי הדין למשמעת. סייגים אלו יחולו בראש ובראשונה מקום שקביעותיהם של בתי הדין סוטות סטייה קיצונית מתכליות הענישה

המשמעתית, או מרף הענישה הראוי, הנחוץ להגשמת תכליות אלה (ראו: עניין דוידוביץ', והאסמכתאות הנזכרות שם).

15. עיון בפסקי הדין של בתי הדין המשמעתיים בעניינם של עורכי דין שהורשעו בעבירות של החזקת סם למטרות שימוש עצמי, מלמד כי רק במקרה אחד – שהתרחש לפני כשני עשורים – הסתפק בית הדין המחוזי בעונש של השעיה על תנאי בלבד (ראו: בד"מ 36/89 הוועד המחוזי של לשכת עורכי הדין בתל-אביב-יפו נ' מושביץ' (לא פורסם, 7.2.1990) (להלן: עניין מושביץ')). זאת ועוד, עד כה לא הובאו מקרים רבים מסוג זה בפני בית הדין הארצי, אך כאשר בית הדין הארצי נתן את דעתו על תופעת השימוש בסמים על ידי עורכי דין – הוטל בעבר, בדרך כלל, עונש של השעיה בפועל על הנאשמים, לתקופה של עד שנתיים, וזאת בנוסף לעונש של השעיה על תנאי (ראו לדוגמה: בד"א 146/05 הוועד המחוזי של לשכת עורכי הדין בתל-אביב-יפו נ' גולדפרב (לא פורסם, 31.10.2006); בד"א 90/06 הוועד המחוזי של לשכת עורכי הדין בתל-אביב-יפו נ' פון ויזל (לא פורסם, 25.2.2007)). מכאן אף מתבקש שקשה לקבל את הטענה, שהועלתה על-ידי המשיב, כי נוצר כביכול "רף" אחיד וקבוע בפסיקתו של בית הדין הארצי בדבר השעייה שלא בפועל.

נוכח האמור – המקרה שלפנינו, המועלה בערעור, נופל לרשתו של החרג לכלל הרגיל בדבר נטייה לאי-התערבות בהכרעות בית הדין הארצי. שינוי בתוצאה בעניינו של המשיב – מתבקש פה איפוא, כפועל יוצא מכך שהטלת עונש השעיה על תנאי בלבד איננה מתיישבת עם רף הענישה הראוי (כפי שזה בואר לעיל), או עם רף הענישה המצוי, ככל שניתן לאתר כזה. בהקשר זה ראוי להזכיר כי גישה דומה בוטאה אף על-ידי אב בית הדין, עו"ד מיבי מוזר, בחוות דעת המיעוט שלו בגדר פסק הדין, נשוא הערעור. על כן, על מנת להגשים את התכלית הראויה של הענישה המשמעטית במקרה זה – יש מקום, לשיטתי, כי נשנה מדעת הרוב בפסק הדין של בית הדין הארצי.

עתה, משהוצעו הכללים באשר למדיניות הענישה הראויה במצבים מעין אלה, ומשהוסרה מלפנינו המשוכה הנובעת מהמגמה של בית משפט זה שלא להתערב בדרך כלל בקביעותיהם של בתי דין המשמעתיים – ניתן לבחון את עניינו הפרטני של המשיב שלפנינו.

16. המקרה שלפנינו מציג מכלול של נתונים – הממקמים אותו יחסית בצד החומרה של המנעד הרלבנטי – ונפרט אותם על-פי סדרם:

(א) המשיב גידל צמחי קנבוס במשקל משמעותי, שזו עבירה נפרדת וחמורה יותר מהחזקה סתם בסם המסוכן למטרות שימוש עצמי – עבירה שגם בה הורשע המשיב (מעשה הגידול הוסבר על ידי סנגוריו של המשיב בכך, שהוא ביקש להימנע מהעלויות הכלכליות ומאי הנוחות שברכישה מתמדת של הסם).

(ב) השימוש העצמי בסם התמשך על פני תקופה של כשלוש שנים. בהקשר זה יש לציין, כי נקבע בעבר, פעמים אחדות, שיש להחמיר בדינו של עורך דין שהורשע במעשים פליליים חוזרים, שכן דפוס פעילות זה מצביע על זלזול מתמשך בחוק (ראו: עניין פלוני, בעמוד 734; על"ע 9536/06 הוועד המחוזי של לשכת עורכי הדין בתל-אביב-יפו נ' שיימוביץ' (לא פורסם, 17.9.2007), בפסקה 4 (להלן: עניין שיימוביץ'); עניין דוידוביץ', בפסקה 12).

(ג) במהלך אותן שנים שבהן עשה המשיב שימוש עצמי בסם הוא המשיך בעבודתו המקצועית, ואף קיבל תיקים מהסנגוריה הציבורית; המשיב גם לא נרתע מייצוג עבריינים בתיקי סמים, או בקשר עם בני נוער (בפעילות התנדבותית שלו בתחום החינוך) כדי לשכנעם להתרחק מסמים, בעודו משתמש בעצמו באותה העת בצורה קבועה בסם. על כפל התנהגות מסוג זה ניתן לקרוא את אמירתו של רב חסדא, הלקוחה ממקורותינו (בבלי, מסכת ראש השנה כ"ו ע"א): "מפני מה אין כוהן גדול נכנס בבגדי זהב לפני ולפנים לעבוד עבודה – לפי שאין קטיגור נעשה סניגור".

מכלול נתונים זה מצביע על "ליקוי מאורות" בתפיסתו של המשיב את תפקידו ומקומו כעורך דין מן השורה. אין הדעת סובלת כי לאחר מעשים שכאלה, יותר למשיב להמשיך ולתפקד כעורך דין פעיל, מבלי שיושת עליו עונש של השעיה בפועל. המסר שצריך לגלם עונשו המשמעותי של המשיב הוא כי קהילת עורכי הדין, כמוה כציבור הכללי – לא יסבלו התנהלות שכזו.

עתה אבקש לבחון, בקצרה, את ההנמקות שהובילו להשתת עונש השעיה על תנאי בלבד על המשיב – ולדחותן.

17. לשיטתי, חוות הדעת שניתנו בבית הדין המחוזי ובבית הדין הארצי, אשר תמכו בענישה מקילה – לוקות בחסר, באשר הן נסמכות על מספר שיקולים, שאינם רלבנטיים, או שאינם ראויים להטיית הכף במקרה שלפנינו. אפרט עתה, בתמציתיות, עניין זה:

(א) בתי הדין המשמעתיים הבחינו בין השימוש בסמים "קשים" ובין השימוש בסמים "קלים" (ראו: עמוד 6 לפסק דינו של עו"ד שילד בבית הדין המחוזי; עמ' 2 לפסק דינו של עו"ד סטריקובסקי, בבית הדין הארצי). כפי שציינתי לעיל בפסקה 12 – אין להבחנה זו על מה שתסמוך לענייננו ולפיכך אין לקבלה. שיקולי שיקום – היפים כאמור, לעתים, לענישה הפלילית ומיושמים לפרקים במקרים של הרשעה בעבירות הכרוכות בשימוש עצמי בסמים מן הסוג ה"קל" – נסוגים בפני האינטרס הציבורי שבהגנה על מקצוע עריכת הדין ככזה ובדימוי הנדרש הימנו כמרוחק מסמים (במסגרת זו אין מקום לאבחנה בין סוגי הסמים השונים). למהותו של האינטרס האמור – עיינו: עניין שלם; על"א 613/97 הועד המחוזי של לשכת עורכי הדין נ' גולדשטיין, עו"ד (לא פורסם, 28.4.1998). השוו גם לספרות המשווה- Marcia E. Femrite, *Addicted Attorneys in Disciplinary Proceedings*, 70 MICH. B.J. 152, 153 (1991); Warren E. Burger, *The Decline of Professionalism*, 63 FORDHAM L. REV. 949, 950 (1995), Fred C. Zacharias, *The Purposes of Lawyer Discipline*, 45 WM. & MARY L. REV. 675 (2003-2004).

(ב) במסגרת פסק דינו של בית הדין המחוזי נקבע על-ידי עו"ד שילד כי לא היה פן "חוזר ונשנה" בהתנהלותו של המשיב (ראו: עמוד 7 שם). תיאור זה איננו מדויק, שהרי המשיב הודה כאמור בשימוש בסמים לאורך מספר שנים (ראו מקרה דומה: עניין שיימוביץ', בפסקה 4; והשוו לאסמכתאות המובאות בפסקה 15 שלעיל).

(ג) בתי הדין המשמעתיים נתנו משקל רב מדי, בחוות דעותיהם המקלות – לנסיבותיו האישיות של המשיב (ראו: עמוד 9 לפסק דינו של עו"ד שילד בבית הדין המחוזי; עמ' 7 לפסק דינו של עורך הדין דסאו, ועמ' 2 לחוות דעתו של עורך הדין סטריקובסקי – בבית הדין הארצי). ברם בנושאי ענישה משמעתית ניתן לזהות מגמה הנוטה לייחס לנתונים אלו משקל מצומצם יחסית (ראו: על"ע 2758/97 גולדשטיין נ' הוועד המחוזי של לשכת עורכי הדין בתל-אביב-יפו (לא פורסם, 28.4.1998) (להלן: עניין גולדשטיין); עניין צלטנר, בעמוד 905; עניין שלם, בפסקה 7).

(ד) בית הדין הארצי אף לקח בחשבון, כנסיבה מקילה, את העובדה המצערת, שאזרחים רבים במדינת ישראל נוטלים סמים (ראו: עמוד 2 לחוות דעתו של עורך הדין טטריקובסקי). התחשבות זו מרמזת כי אליבא דשיטתו של מי שנקט בגישה זו – על קהיליית עורכי הדין להשלים כביכול עם תופעה זו, ותפיסה זו אין לקבלה.

18. העולה מן המקובץ בפיסקה 17 שלעיל מלמד כי חוות הדעת שתמכו בהשתתפות עונש של השעיה על-תנאי בלבד על המשיב – לקו בקשיים בהנמקותיהן המשפטיות. מעבר לכך – וזהו הנתון החשוב לענייננו – כשנסיבות המקרה נבחנות על רקע אמות המידה הראויות לענישה משמעותית במקרים כגון זה שלפנינו – אין מנוס מן המסקנה, כי יש להשית על המשיב עונש השעיה בפועל.

19. טרם סיום אציין כי לא נעלמו מעיני נסיבות חייו האישיות של המשיב, שהועלו הן בפני הערכאות הנכבדות דלמטה והן לפנינו. בנוסף, יש לציין בהקשר למידת הענישה הראויה כי המשיב הביע חרטה על מעשיו; כי עברו הפלילי והמשמעתי נקי וכי הוא הפסיק, לדבריו, את השימוש בסם מאז הרשעתו. אף לא התעלמתי מן העובדה כי עונש ההשעיה איננו "צמוד" להרשעה (אף שבית משפט זה נטה בעבר שלא לראות בנתון האמור כנסיבה "מקילה", השוללת את אפשרות השתתפות עונש השעיה בפועל – ראו: עניין גולדשטיין; עניין צלטנר).

עם זאת, נתונים אלה, בצד משך הזמן שחלף עד הנה מאז הרשעתו וקיום ההליכים המשמעתיים נגדו – תורמים, כמכלול, ל"כף הזכות" העומדת לטובת המשיב. גורמים אלה, בנוסף לכלל שאין ערכאת הערעור נוהגת למצות את הדין – מביאים אותי לפיכך להציע כי לא נחמיר עם עונש ההשעיה בפועל שיושת על המשיב, מעבר לעונש שהוטל עליו בתחילה בבית הדין המחוזי וגם הוצע לגביו – בדעת המיעוט – בבית הדין הארצי (אף שעונש חמור מכך התבקש מאיתנו, על ידי המערער – ואינני מיוחד כי בנסיבות רגילות דומות היה ראוי להשית על המשיב עונש משמעתי כבד יותר).

ד"ר דב

20. נוכח כל האמור לעיל ועל אף הנסיבות האישיות המקלות – אין די במקרה זה בעונש השעיה על-תנאי. עונש שכזה איננו מגשים במידה מספקת את תכלית הענישה המשמעית הראויה למקרים מסוג זה. על כן אציע לחבריי כי המשיב יושעה מחברות בלשכת עורכי הדין, למשך ארבע שנים, מתוכן 15 חודשים – השעיה בפועל, והיתרה

על תנאי, והתנאי הוא שלא יורשע במשך שלוש שנים בעבירת משמעת על פי החוק, שבנסיבותיה יהיה קלון. ההשעיה כאמור בסעיף זה תיכנס לתוקפה בתאריך 23.5.2011.

ש ו פ ט

השופטת א' פרוקצ'יה:

אני מסכימה.

ש ו פ ט

השופט ע' פוגלמן:

ככלל, רמת הענישה המוצעת על ידי חברי, השופט ח' מלצר, מקובלת גם עלי. נתתי דעתי גם לחלוף הזמן מאז ביצוע העבירות. בנסיבות שבהן העונש המוצע זהה לזה שהוטל – לדעת רוב – על ידי הערכאה הראשונה, וממילא לא חורג הוא ממתחם הענישה הצפויה מבחינתו של המשיב, לא מצאתי כי יש בנתון זה כדי להכריע את הכף. מצטרף אני, אפוא, לתוצאה המוצעת על ידי חברי.

ש ו פ ט

הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט ח' מלצר.

ניתן היום, י"ח באדר ב' תשע"א (24.3.2011).

ש ו פ ט

ש ו פ ט

ש ו פ ט